

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Даниляк Руслани Зіновіївни
“Ідеї морального виховання молодших школярів на сторінках
вітчизняної дитячої періодики (кінець XX – початок XXI століття)”,
подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 36.053.01 на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 –
загальна педагогіка та історія педагогіки**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Сучасні проблеми реформування початкової ланки освіти України, гуманістичні та демократичні тенденції розвитку українського суспільства, об'єктивне зростання ролі його моральних засад зумовили суттєві зміни освітніх пріоритетів і цінностей. Звернення школи до особистісно орієнтованого навчання та виховання дітей, формування в них моральних якостей, виховання полікультурності висувають принципово нові вимоги до морального виховання молодших школярів.

Соціальні зміни, що відбуваються у сучасному суспільстві, вимагають нових підходів до освіти й виховання підростаючого покоління, а також по-новому ставлять питання його морального обличчя та формування його моральної культури, зокрема його морального виховання, що є досить актуальною проблемою в усі періоди розвитку держави України.

Необхідність морального виховання молодших школярів зумовлюється рядом чинників. По-перше учні молодшого шкільного віку тільки формують себе як особистість, закладають в собі основи моральності, творять своє моральне обличчя та моральну культуру, що так особливо важливо у наш час, адже це зумовлено викликами та ризиками сучасного суспільства, інформатизацією (не завжди моральною), переважанням матеріальних цінностей над духовними, втратою людиною істинних життєвих орієнтирів.

По-друге, поведінка учнів молодших класів ще досить емоційна, вони тільки формують в собі моральні риси (почуття, мислення, свідомість) та

вчатися їх контролювати, адже на їх моральне виховання впливає все, що їх оточує (батьки, вчителі, однолітки, телебачення, Інтернет та багато іншого).

По-третє, важливим засобом морального виховання молодших школярів в умовах сьогодення є вітчизняні дитячі періодичні видання (журнали, газети) які діти читають із захопленням.

У концепції освіти останніх десятиліть проблема морального виховання та засобів його реалізації є одним із завдань національного виховання, мета і цілі якого визначені самим життям і низкою освітніх документів, що регулюють нормативно-правове поле виховного процесу в навчально-виховних закладах.

Тому важлива роль у моральному вихованню відводиться не тільки батькам а й вчителів початкових класів, які забезпечують виховання дітей засобами художньої літератури, різноманітними періодичними дитячими журналами, що так приваблюють дітей, зокрема своїми цікавими інтелектуальними іграми, загадками, ребусами, розповідями та ін.

Актуальність обраної проблеми зумовлюється багатьма чинниками, з-поміж яких Руслана Зіновіївна Даниляк виділила наступні:

- суспільними викликами щодо необхідності у реалізації положень гуманістичної парадигми виховання, особистісно орієнтованого підходу в ньому та застосуванням традиційних форм і засобів педагогічної взаємодії у процесі виховання, які властиві авторитарній виховній концепції;

- задекларованими постулатами моралі як форми суспільної свідомості та рівнем моральної культури суспільства;

- значним виховним потенціалом дитячих періодичних видань і відсутністю готовності до його використання у виховній практиці в умовах школи та сім'ї.

Щоденне використання мережі Інтернет, переважання матеріального над духовним, викривленні моральні поняття сьогодення вимагають перегляду поглядів на сучасні засоби масової інформації та їх ролі у суспільних відносинах, особливо в житті молодшого шкільного віку, актуалізуються стратегічні завдання для загальноосвітньої школи у моральному вихованні молодших школярів. Адже, учні початкових класів досить вразливі щодо

проблеми моралі та моральності, тому засоби масової інформації та література, якою цікавляться діти, що використовується у процесі виховання та навчання, якою щоденно цікавляться вихованці початкової школи, повинна бути особливо виважена, збалансована з огляду на моральні категорії добра, честі, гідності, справедливості, любові тощо.

Отже, практичний досвід морального виховання у сім'ї та початковій школі (піз час навчально-виховного процесу), засобами мережі Інтернет та дитячими періодичними виданнями, приховує в собі низку протиріч, які мають бути проаналізовані та досліджені саме теоретиками-науковцями із загальної педагогіки та історії педагогіки та вчителями початкової школи. В останні роки знижується рівень моральної культури суспільства, відсутня ієрархія моральних цінностей у молодого покоління. Як свідчить педагогічна практика, серед значної частини молоді часто зустрічається асоціативний тип поведінки, тенденція до байдужості, жорстокості, що є природним у наш час. Моральне становлення особистості учнів молодшого шкільного віку у площині особистісно-орієнтованого підходу до виховання потребує урахування усіх її складових виховання, зокрема розумового, громадянського, морального та естетичного.

Тема дисертаційного дослідження Даниляк Руслани Зіновіївни входить до плану науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка та є складовою наукової теми «Стратегії формування професійних компетентностей майбутнього вчителя початкової школи в умовах модернізації педагогічної освіти України з урахуванням світових освітніх тенденцій» (№ 0116U003881).

Тема дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 18 від 18.12.2014 р.) й узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол №1 від 27.01.2015 р.).

2. Найбільш істотні наукові результати, які містяться в дисертації.

Дисертаційне дослідження Даниляк Руслани Зіновіївни має безперечно науково-практичну спрямованість. Найбільш істотними науковими результатами дослідження є:

вперше цілісно виявлено й обґрунтовано ідеї морального виховання молодших школярів на сторінках дитячих періодичних видань кінця XX – початку XXI ст.;

удосконалено понятійно-категорійний апарат проблеми морального виховання крізь призму дитячих періодичних видань, що є важливими медіазасобами і безпосередньо впливає на моральне становлення учнів початкових класів;

досліджено ідеї морального виховання молодших школярів засобами дитячої періодики;

проаналізовано та систематизовано засоби та форми морального виховання молодших школярів на сторінках сучасної дитячої періодики;

запропоновано шляхи вдосконалення морального виховання молодших школярів засобами вітчизняної дитячої періодики.

3. Нові факти, одержані пошукувачем.

Даниляк Руслана Зіновіївна доводить, що одним із важливих чинників морального виховання учнів початкових класів є дитяча періодика, яка наприкінці XX – на початку XXI ст. почала активно розвиватися. Зокрема, досліджена низка періодичних видань для молодших школярів України, серед яких: «Світ дитини», «Зернятко», «Вінні та його друзі», «Ангеляткова наука», «Професор Крейд», «Колосок», «Водограй», «Кенгуру», «Пізнайко», «Соняшник», «Яблунька» та багато інших. Усі вони мають значний виховний потенціал, зокрема у межах морального виховання, використовують різноманітні форми і засоби, якими відображаються основні моральні категорії та зміст морального виховання. Акцентується увага на таких основних моральних категоріях, як добро, правда, честь, гідність, справедливість, застосовується широкий спектр народно-педагогічних засобів – легенди, казки,

приказки, загадки, прислів'я. Усі вони відображають цілу ієрархію моральних цінностей, акцентуючи увагу на перемозі добра над злом. Загальнолюдський потенціал досліджених видань є достатньо високим у моральному вихованні молодших школярів.

Руслана Зіновіївна Даниляк підтвердила, що перспектива морально-етичного виховання молодших школярів засобами дитячої періодики у процесі медіаосвіти пов'язана з соціалізацією особистості на засадах особистісно-орієнтованої сімейної медіаосвіти, її здатністю до критичного осмислення інформації, творчості та самопізнання. До контексту цієї виховної парадигми входять християнські моральні цінності та чесноти, які за своєю суттю є загальнолюдськими. Це життя, істина, добро, свобода, краса тощо, а також справедливість, сміливість, правдивість, щирість, любов до ближнього, вірність, довіра, скромність, відданість тощо. А саме молодший шкільний вік є важливим у розвитку моральних якостей особистості, що зумовлено змінами у способі життя, появою інтересу та поваги до себе, нових обов'язків та стосунків із ровесниками та дорослими, в яких молодший школяр об'єктивно реалізує себе як суб'єкт моральної поведінки.

Дослідниця проаналізувала дитячу періодику для молодших школярів та встановила, що найпопулярнішими є як такі, що мають свою історію («Барвінок», «Світ дитини», «Малятко» та ін.), так і новітні («Ангеляткова наука», «Куля», «Колобочок», «Пізнайко», «Професор Крейд», «Яблунька» та ін.). Актуальні теми, які вони підіймають на своїх сторінках, це – морально-етичні, навчально-пізнавальні, розвивальні та розважально-ігрові. Та підтвердила, що засобами морального виховання молодших школярів на сторінках дитячих періодичних видань є мовні (вербальні), жанрові (текстові), графічно-вербальні, мануальної праці. Тому, у молодшого школяра формуються основи моральності: освоєння правил культури поведінки у відносинах з батьками, однолітками, педагогами, формування морального ставлення до природи, турботи про навколишніх людей, культури ненасильства, формування ціннісного ставлення до праці.

Даниляк Руслана Зіновіївна стверджує, що оптимальними шляхами вдосконалення процесу морального виховання молодших школярів засобами вітчизняної дитячої періодики є використання змістового матеріалу дитячих періодичних видань, який може слугувати як самостійним засобом, так і в інтеграції з іншими (програмовим матеріалом навчальних предметів початкової школи, у формах і змісті позакласної роботи, в проведенні сімейного дозвілля тощо).

Дослідниця також встановила й певні недоліки дитячих періодичних видань, які суттєво знижують їх морально-етичний потенціал: не всі вони змістово відображають основні напрями морального виховання молодшого школяра, зокрема; недостатньо на сторінках газет та журналів відбито специфіку українських виховних традицій щодо моралі та етики; певні періодичні видання є калькою з російських і англomовних видань, що не дає можливості адаптувати їх матеріал для морального виховання; спектр виховних форм досліджених видань бажає бути ширшим для реалізації завдань морального виховання молодших школярів.

4. Ступінь обґрунтованості використаних методів, а також одержаних результатів, висновків дисертації.

Структура дисертаційної роботи відповідає завданням дослідження, що їх окреслила автор. Спираючись на комплексне понятійно-категоріальне підґрунтя, їй вдалося систематизувати дитячі періодичні видання України, зроблений науковий аналіз теорії і практики морального виховання молодших школярів у виховній роботі початкової школи та виявила можливості використання дитячих періодичних видань у моральному вихованні молодших школярів у формуванні морально свідомого громадянина України.

Метою дисертаційного дослідження є виявлення й обґрунтування ідей та засобів морального виховання молодших школярів на сторінках вітчизняної дитячої періодики кінця XX – початку XXI ст.

Об'єкт дослідження – моральне виховання молодших школярів.

Предмет дослідження – ідеї морального виховання молодших школярів на сторінках вітчизняної дитячої періодики кінця XX – початку XXI ст.

У цьому контексті дисертантка Даниляк Р.Г. у своїй роботі обґрунтувала комплекс методів наукового дослідження, серед яких:

пошуково-бібліографічний – для виявлення та систематизації літературних джерел й архівних матеріалів;

проблемно-хронологічний – для вивчення еволюції проблеми морального виховання в історії педагогіки;

структурний – для структурування та класифікації суспільних та педагогічних умов морального виховання учнів початкової школи засобами дитячої періодики;

порівняльно-аналітичний – для зіставлення розвитку різних підходів, цінностей та суспільних викликів щодо морального виховання учнів початкової школи;

феноменологічний – для з'ясування особливого і загального в питаннях морального виховання.

Дисертантка Даниляк Р.З. обґрунтувала результати свого дослідження. Результати дослідження можна використовувати в подальших дослідженнях проблеми морального виховання молодших школярів, введенні їх до навчальних лекційних курсів для студентів спеціальності «Початкова освіта», розробленні спецкурсу для професійної перепідготовки вчителів початкових класів, обговоренні на науково-методичних семінарах тощо. З цією метою для підготовки та перепідготовки вчителів початкових класів, дисертантка розробила навчальну програму спецкурсу «Моральне виховання молодших школярів засобами дитячої періодики», а також методичні рекомендації щодо використання їх в умовах сім'ї та школи, виховного потенціалу дитячих періодичних видань у процесі морального виховання молодших школярів, методичне забезпечення батьківського лекторію для удосконалення морального виховання молодших школярів засобами дитячої періодики.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Даниляк Руслани Зіновіївни доповідалися й обговорювалися на міжнародних та

Всеукраїнських науково-практичних конференціях. Разом з тим проміжні і завершальні результати дисертаційної роботи систематично обговорювалися упродовж 2012-2017 рр. на наукових семінарах і засіданнях кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Основні результати дослідження відображені у 11 одноосібних публікаціях, із них: 6 статей у фахових науково-педагогічних виданнях, 2 – у закордонних періодичних виданнях, 4 – у збірниках матеріалів доповідей на науково-практичних конференціях.

У дисертаційній роботі Даниляк Руслани Зіновіївни обґрунтовано основні напрацювання дослідження, що визначають результат її дослідження, новизну роботи і заслуговують, на нашу думку, особливої уваги. Зупинимося на них детальніше:

1. Обґрунтованою є здійснена Даниляк Русланою Зіновіївною реалізація виховного потенціалу української дитячої періодики (кінець XX – початок XXI ст.) у процесі морального виховання молодших школярів передбачає не ланцюжок ретрансляцій знань, вмінь і навичок у сфері морального виховання в системах «вчитель – учень», «батьки – дитина» тощо, лише у створенні в школі та поза нею належних педагогічних умов, у яких будь-яка навчально-виховна проблема буде переживатись дитиною як життєво важлива і розв'язуватися на особистісному рівні як вибір і відповідальність за його наслідки. Моральне виховання у такий спосіб постає репрезентацією моральних цінностей на сторінках дитячого журналу чи газети в художньо змодельованих життєвих ситуаціях; первинне їх оцінювання, забезпечення позитивного емоційного ставлення до даної цінності; усвідомлення цінності, її прийняття та включення до реальних соціальних умов певної дії і спілкування дітей.

2. Заслуговує на увагу виявлене дисертанткою й те, що ідеї морального виховання молодших школярів присутні на сторінках журналів кінця XX – початку XXI ст., зокрема: «Ангеляткова наука», «Барвінок», «Смайлик», «Професор Крейд», «Зернятко», «Зайчик», «Вінні та його друзі», «Ангеляткова наука», «Водограй», «Кузя», «Світ дитини», «Абетка казок», «Кенгуру»,

«Долонька», «Поміркуй і розгадай», «Барбі», «Маленький розумник», «Яблунька» та ін.

У результаті цього, дисертантка виявила ідеї морального виховання, які акумулюються в малих жанрових формах: «... як це радісно – робити комусь добро!», «Хочеш їсти калачі – не сиди на печі!», «Буває гірше – це коли ти один, без друга ...», «діло милосердя», «діло майстра величає», «як зігриває справжня дружба», «святі можуть жити поруч з нами», «чуйність є справжньою силою людини», «любов до ближнього», «добро завжди перемагає зло», «осуд пихи, хизування та душевної черствості», «добрі справи робити легко», «дбайливе ставлення до довкілля», «краще гірка правда, ніж солодка брехня», «допомога в біді», «обман повертається в будинок ошуканця», «як ти до інших ставишся, то таку саму подяку й шануватимеш», «брати чуже без дозволу не можна», «залишати в біді товариша – це не по-собачому», «хай живе справедливість» та інші. На основі встановлених моральних ідей визначено ключові поняття етики та моралі, запропоновано дидактичне забезпечення в роботі над вибраним матеріалом дитячого періодичного видання.

3. Досить доречно дисертантка логічно поділила засоби морального виховання молодших школярів на сторінках дитячих періодичних видань на: мовні (вербальні), жанрові (текстові), графічні, графічно-вербальні, мануальної праці. Одиницею такого поділу є текст, інформативне, художньо-образне, розважально-ігрове наповнення якого передають відповідні знаки – слова людської мови, а також знаки штучних мов (фарби, лінії, ноти тощо). Це стилістичні засоби, тематика, обсяг художнього та публіцистичного матеріалу, вибір жанрів (інформаційні, аналітичні та художні), використання художньо-образних засобів, лексична база (загальноновживана літературна, розмовна лексика, фразеологізми, парафрази, а також абстрактні поняття, терміни, діалектизми, новоутвори) тощо.

Графічними засобами морального виховання молодших школярів на сторінках дитячої періодики є невербальні цілісні тексти, структурно-композиційними, смисловими елементами в яких виступають лінія, колір, сюжетний малюнок, персонажі, ілюстративний матеріал до текстів казок,

оповідань, сканвордів, ігор, ребусів, лабіринтів, рубрик і завдань типу «Розмалюй», «Знайди відмінності», «Розгадай» тощо.

Графічно-вербальні елементи на сторінках дитячої періодики мають спорадичний характер щодо мети морального виховання, оскільки є пізнавально-евристичними (сканворди, ребуси, завдання математичного, мовного спрямування тощо).

Завдання мануальної праці зустрічаються в окремих виданнях дитячої періодики («Барбі», «Маленький розумник», «Барвінок», «Водограй», «Ангеляткова наука» та ін.). Зокрема, це витинанки, саморобки з паперу, пластиліну, тіста, аплікації, розмальовки тощо. Завдання такого типу орієнтовані на розвиток дрібної моторики молодшого школяра, отримання навичок роботи з ножицями, клеєм, пластиліном тощо, що сприяє розвитку мовлення, вмінню зосереджуватися, доводити справу до кінця, допомагає повірити у власні сили, розвинути різноманітні навички, навчитися використовувати уяву та вільно спілкуватися на різні теми.

4. Досить доречно, Даниляк Руслана Зіновіївна визначила, що ідеї морального виховання молодших школярів на сторінках дитячої періодики реалізуються в межах школи та поза нею. Оптимальними є такі шляхи:

- використання виховних можливостей змісту кожного номера дитячої періодики;
- самостійне ознайомлення дорослого (вчителя/вихователя/батьків) зі змістом періодичного видання з метою подальшої організованої роботи спільно з дитиною (рекомендації звернути увагу на щось важливе в ілюстрації та змісті, обговорення, читання вголос, розв'язування кросвордів, виконання завдань тощо);
- підготовка та організація самостійної роботи дитини зі змістом періодичного видання;
- підбір тем, форм і методів спільної роботи дорослого (вчителя/вихователя/батьків) і дитини зі змістом та завданнями періодичного видання;

- міжособистісне спілкування з дитиною в процесі роботи над періодичним виданням відповідно до її віку, індивідуальних особливостей, життєвого досвіду у поєднанні пізнавально-виховної і розважальної мети;
- розв'язання педагогічної задачі у спонтанній чи штучно створеній педагогічній ситуації, яка виникає (чи створена) у процесі роботи дорослого і дитини з матеріалами періодичного видання;
- залучення дитини до обговорення та аналізу матеріалів дитячої періодики з метою формування у неї знань, умінь і навичок моральної культури;
- залучення особистісного життєвого досвіду дитини і дорослого до реалізації педагогічних завдань з метою формування моральної культури молодшого школяра;
- здійснення міжпредметних зв'язків, інтегрування навчального матеріалу з різних предметів початкової школи і виховного матеріалу у змісті дитячого періодичного видання;
- звернення до здобутків світової та національної культури;
- обговорення засобів і змісту ілюстративного матеріалу дитячого періодичного видання.

Отже, в цілому вважаємо, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації Руслани Зіновіївни Даниляк є доведеними. Теоретичні підходи та твердження перевірені і обґрунтовані педагогічним аналізом, що їх отримала дисертантка з досвіду власної роботи, а також на основі залучення дитячої періодики щодо впровадження заявленої проблеми в Україні.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційне дослідження Даниляк Руслани Зіновіївни має безперечно науково-практичну спрямованість, а його результати *можуть знайти застосування* при формуванні державної політики в сфері морального виховання молоді, у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи як в урочній так і позаурочній діяльності, їх доцільно використовувати у навчальному процесі вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації.

Основні положення дисертації Руслани Зіновіївни Даниляк доведені до наукового співтовариства на міжнародних, національних та міжвузівських конференціях, семінарах. Тому вважаємо, що вони стимулюватимуть подальший науковий пошук дослідника у даному напрямі.

6. Недоліки роботи.

Незважаючи на безперечні наукові здобутки дослідження, вважаємо дискусійними деякі положення дисертації та твердження, що їх містить її текст. До них належать такі:

1. Дисертантка у своїй роботі визначила шість завдань дослідження. На нашу думку завдання 1(проаналізувати ступінь дослідженості проблеми морального виховання в її історико-педагогічному розвитку) та 2 (розкрити зміст і завдання морального виховання молодших школярів у культурно-історичних обставинах досліджуваного періоду) варто було б об'єднати.

2. Дисертантка дослідила велику кількість дитячих журналів кінця ХХ – початку ХХІ ст., зокрема: «Ангеляткова наука», «Барвінок», «Смайлик», «Професор Крейд», «Зернятко», «Зайчик», «Вінні та його друзі», «Ангеляткова наука», «Водограй», «Кузя», «Світ дитини», «Абетка казок», «Кенгуру», «Долонька», «Поміркуй і розгадай», «Барбі», «Маленький розумник», «Яблунька» та ін. українською, англійською та навчіть кримсько-татарською мовами але не досліджено дитячі видання польською та угорською мовами, а вони також розповсюдженні на Західній Україні.

3. Вважаємо, що практичне значення дослідження значно підсилило б визначення ряду дитячих журналів для використання їх у навчально-виховному процесі початкової школи, зокрема у проблемі морального виховання молодших школярів. Адже, згідно *наказу МОН від 19.08.2016 № 1009 "Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 №1222"* вчителів надається можливість ввести для вивчення нову літературу у навчально-виховному процесі, зокрема й у темі морального виховання молодших школярів.

4. З розвитком та впровадженням проекту «Інтелект України» та «Росток» у загальноосвітніх школах України зорієнтованого на інтелектуальний розвиток дітей, вважаємо доцільно було б виділити завдання для інтелектуального розвитку учнів молодшого шкільного віку.

5. У роботі зустрічаються граматичні помилки.

У цілому вказані зауваження не знижують загального високого наукового рівня дисертаційного дослідження Даниляк Руслани Зіновіївни.

7. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації.

Результати та висновки дослідження Даниляк Руслани Зіновіївни можуть бути використані у подальших дослідженнях проблеми морального виховання молодших школярів; доцільно використовувати у навчальному процесі вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації, зокрема у введенні до навчальних лекційних курсів для студентів спеціальності «Початкова освіта»; у розробленні спецкурсу для професійної перепідготовки вчителів початкових класів; при формуванні державної політики в сфері морального виховання молоді; у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи як в урочній так і позаурочній діяльності, у підготовці методичного забезпечення батьківського лекторію для удосконалення морального виховання молодших школярів засобами дитячої періодики, а також у розробці методичних рекомендацій щодо використання в умовах сім'ї та школи виховного потенціалу дитячих періодичних видань у процесі морального виховання молодших школярів тощо.

Зібраний матеріал дисертанткою досить актуальний у сучасних умовах, тому, на нашу думку варто зібрати досліджуваний матеріал для видання, наприклад, наступних збірників з «Літературного читання», «Сканворди, ребуси та завдання математичного» «Вправи для мовного спрямування» з метою морального виховання учнів початкових класів для використання вчителями шкіл.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

За змістом і оформленням дисертація Даниляк Руслани Зіновіївни відповідає вимогам ДАК України до кандидатських дисертацій. Зміст опублікованих наукових праць здобувача та автореферату дисертації достатньо повно відображають основні положення дисертації.

Загальний висновок

В цілому вважаємо, що дисертаційна робота Даниляк Руслани Зіновіївни “Ідеї морального виховання молодших школярів на сторінках вітчизняної дитячої періодики (кінець XX - початок XXI ст.)” є самостійною, завершеною роботою, в якій отримані нові обґрунтовані наукові результати і рекомендації, що в сукупності є суттєвими для розвитку загальної педагогіки та історії педагогіки. Ці результати є значущими і для науки, і для практики і, зокрема, забезпечують розв’язання важливих теоретичних та прикладних завдань морального виховання учнів початкових класів у навчально-виховному процесі початкової школи та у підготовці вчителів початкової ланки освіти.

Викладене вище дає підстави зробити висновок про те, що дисертація Даниляк Руслани Зіновіївни “Ідеї морального виховання молодших школярів на сторінках вітчизняної дитячої періодики (кінець XX - початок XXI ст.)” за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів відповідає новому “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника” (положенням пункту 9 і 11), затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 року за № 567, а сама дисертантка Даниляк Руслана Зіновіївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіки та історія педагогіки.

Кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки початкової освіти
Рівненського державного
гуманітарного університету

Місцевий О.М.